

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. президента Науково-дослідного
інституту публічного права
д.ю.н, професор**

С.О. Короед

« 9 » вересня 2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Науково-дослідного інституту публічного права 3 грудня 2021 року (протокол № 15)

ВИТЯГ

із протоколу спільного засідання відділів актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики, науково-правових експертиз та законопроектних робіт, проблем публічного права, організаційного забезпечення наукових проектів і міжнародної діяльності Науково-дослідного інституту публічного права від «6» вересня 2024 року.

Присутні 11 осіб:

Овчарук Сергій Станіславович – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу Науково-дослідного інституту публічного права – *головуючий на засіданні*;

Короед Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, в.о. президента Науково-дослідного інституту публічного права;

Гаруст Юрій Віталійович – доктор юридичних наук, професор, заступник президента з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права – *науковий керівник*;

Боровик Андрій Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права;

Сорока Лариса Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу аспірантури Науково-дослідного інституту публічного права;

Куркова Ксенія Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права;

Ріпенко Артем Ігорович – доктор юридичних наук, завідувач відділу актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики Науково-дослідного інституту публічного права;

Луценко-Миськів Леся Ігорівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Козін Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права;

Курило Інна Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Шкарупа Костянтин Вікторович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права.

Запрошені:

Погосян Роберт Едуардович – здобувач ступеня доктора філософії.

Порядок денний:

Публічна презентація здобувачем Погосяном Робертом Едуардовичем наукових результатів дисертації на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів.

Науковий керівник – *Гаруст Юрій Віталійович* – доктор юридичних наук, професор, заступник президента з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права.

Головуючий по цьому питанню – *Овчарук Сергій Станіславович* – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу Науково-дослідного інституту публічного права.

Слухали:

Здобувача ступеня доктора філософії Погосяна Р.Е. про результати дисертаційного дослідження. В своїй доповіді він обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначив мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрив структуру роботи та основні її положення, показав їх новизну, теоретичне та практичне значення. Здобувач наголосив на таких аспектах свого дослідження.

Конституція України (ст. 17) зобов'язує державу соціально підтримувати ветеранів війни та членів їхніх сімей. Відповідно до чинного законодавства ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав і претендують на державну допомогу. Також

статус ветеранів війни можуть отримати цивільні особи, які в Законі України «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту» мають відповідні ордени, медалі, звання. Серед ветеранів виокремлюються такі спеціальні суб'єкти, як ветерани військової служби, що понад 25 років перебували на військовій службі, незалежно від того, чи брали вони участь у бойових діях.

Сьогодні в умовах повномасштабної війни між Російською Федерацією та Україною проблема захисту ветеранів війни набуває велетенських масштабів, бо кількість осіб цієї категорії неухильно зростає. Так, до 24 лютого 2022 р. Міністерство у справах ветеранів України нараховувало близько 1,2 мільйона осіб, які мали статус ветеранів війни або членів їхніх сімей, серед них близько 500 тис. осіб були безпосередньо учасниками Антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил. Очікується, що після війни, яка наразі триває, кількість громадян, які потребуватимуть підтримки зазначеного Міністерства, збільшиться в чотири рази – з 1,2 млн до 5 млн осіб. Саме тому нагальним питанням, яке потребує вирішення, є удосконалення нормативно-правової бази, якою урегульовується адміністративно-правовий статус ветеранів війни та членів їхніх сімей, оскільки центральний закон України «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту», ухвалений у 1993 році, є застарілим, а зміни, які до нього вносились, мають поверхневий характер і не вирішують проблем ветеранів війни по факту. Наприклад, пільги, передбачені для даної категорії осіб, за цим законом не виконуються або мають архаїчний характер і є не актуальними.

Отже, сучасною потребою є негайне розроблення та прийняття закону, який би регулював процеси соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей на державному і місцевому рівнях, передбачав надання соціальних послуг, психологічної підтримки різних видів та обсягів, визначав порядок та особливості забезпечення фізкультурно-спортивної реабілітації, надання медичного обслуговування, гарантував соціальну захищеність у випадку безробіття, заходи розвитку підприємницьких ініціатив тощо.

Окрім зазначеного, адміністративно-правовий захист ветеранів війни та членів їхніх сімей потребує удосконалення роботи публічних органів адміністрування, діяльність яких спрямована на вирішення проблем, з якими стикається ця категорія осіб; розроблення ефективної системи засобів, що сприяють забезпеченню гарантій, визначених державою, та наближенню до міжнародних стандартів, зокрема країн-членів НАТО.

Саме тому дослідження цього інституту є нагальним та потребує детального наукового аналізу, вироблення пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази, якою урегульовано соціальний захист ветеранів війни та системи публічної адміністрації, котра здійснює соціальне забезпечення даної категорії осіб, запровадження ефективних організаційно-правових засобів щодо адміністративно-правового захисту ветеранської спільноти, рекомендацій для створення державної стратегії в досліджуваній сфері.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу

чинного законодавства України, практики його реалізації та узагальнення основних положень наукових праць дослідити ефективність адміністративно-правового захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, а також запропонувати шляхи вирішення проблем захисту даної категорії осіб.

Відповідно до мети дослідження необхідно вирішити такі *завдання*:

- охарактеризувати методологію дослідження захисту прав ветеранів війни;
- проаналізувати особливості прав ветеранів війни;
- визначити поняття та особливості захисту прав ветеранів війни;
- прослідкувати становлення та розвиток захисту прав ветеранів війни;
- визначити поняття механізму адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни;
- охарактеризувати специфіку нормативно-правового регулювання адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни;
- розкрити повноваження публічної адміністрації як суб'єкта адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни;
- визначити систему адміністративних засобів адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни;
- розкрити зміст та особливості юридичної відповідальності за порушення норм законодавства, якими урегульовано права ветеранів війни;
- розробити пропозиції щодо удосконалення норм адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері захисту прав ветеранів війни та членів їхніх сімей.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є першою спробою комплексно, з урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права та з використанням сучасних методів пізнання дослідити особливості адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема,

вперше:

- аргументовано, що механізм адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни – це система правових, організаційних та інших засобів, спрямованих на захист прав ветеранів війни на рівні публічних органів управління. Основна мета механізму – забезпечення відновлення порушених прав ветеранів війни та їх охорона. Вона досягається за допомогою спеціальних правових норм, організаційних заходів, механізмів контролю за дотриманням прав ветеранів та відповідальності за порушення цих прав;

- виокремлено етапи історичного становлення та розвитку інституту прав ветеранів війни, а також особливості зазначених етапів: перший період –

«Князівства» – почався в IX ст. та закінчився в XIV ст.; другий – «Феодалний» – тривав з XIV ст. до XVIII ст.; третій період – «Імперський» – з XVIII ст. до початку XX ст.; четвертий період отримав назву «Радянської доби», він тривав з початку XX ст. і закінчився у 90-х рр. XX ст.; сучасний період можна умовно назвати «Вільна країна», він бере початок у 90-х рр. XX ст. та наразі триває.

– доведена доцільність реформування структури Міністерства у справах ветеранів війни, запропоновано об'єднати: патронатну службу Міністра та фінансове управління, реорганізувати у відділи та об'єднати з управлінням документообігу та звернень громадян – дати назву Управління економічного забезпечення та документообігу; департамент громадянської ідентичності та ветеранського розвитку об'єднати з директором стратегічного планування та європейської інтеграції – назвати директорат європейської та ветеранського розвитку; юридичний департамент реорганізувати в управління, а також зменшити штатну кількість державних службовців у регіональних відділеннях та скоротити кількості заступників Міністра до трьох;

– вмотивовано необхідність прийняття нового закону України «Про статус ветеранів війни», запропоновано основні напрямки регулювання суспільних відносин щодо адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни;

– обґрунтовано зміни та доповнення до нормативно-правових актів, якими врегульовано адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни, а саме: Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» тощо;

удосконалено:

– дефініції понять: «правове регулювання адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни», «публічна адміністрація як суб'єкт адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни», «ветеран військової служби», «засоби адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни», «юридична відповідальність за порушення норм, якими урегульовано права ветеранів війни»;

– пропозиції щодо доповнення переліку осіб, які підпадають під статус ветеран війни;

дістали подальшого розвитку:

– перелік ознак, що характеризують поняття «права людини», обґрунтовано, що права ветеранів війни є частиною загального поняття прав людини і громадянина, але вони мають свої особливості, які відображають унікальні потреби і захист ветеранів війни;

– ознаки поняття «ветеран війни»;

- аргументація щодо того, що при застосуванні конструкції «права ветеранів війни» доречніше використовувати конструкцію «охорона прав ветеранів війни», яка за необхідності передбачає також активний захист;
- пропозиції, про те, що до категорії ветеранів війни (учасник війни) потрібно відносити також осіб, які були евакуйовані з місць бойових дій або тих, хто знаходився у полоні на території інших держав.

Після закінченні доповіді здобувачу присутніми були поставлені такі питання:

Запитання Сороки Л.В.: Назвіть будь ласка основні ознаки поняття «ветеран війни».

Погосян Р.Е.: Дякую за запитання. Основними ознаками поняття «ветеран війни» є: участь військової особи в збройних конфліктах, бойових діях та інших формах збройної боротьби на боці України або інших країн; підтверджена участь військової особи в збройному конфлікті, бойових діях та інших формах збройної боротьби, що була здійснена відповідно до вимог законодавства; факт отримання поранень, контузій, травм або інвалідності внаслідок участі в збройних конфліктах, бойових діях та інших формах збройної боротьби; строк проходження служби в збройних силах, поліції, Службі безпеки України, Державній прикордонній службі України та інших військових формуваннях; підтвердження ветеранства відповідними документами (військовий квиток, посвідчення про ветеранство, свідоцтво про поранення чи інвалідність тощо) та наявність спеціальних пільг та підтримки від держави; наявність рекомендації від відповідних військових органів та затвердження переліку ветеранів війни відповідно до законодавства.

Запитання Куркової К.М.: Які на ваш погляд нормативні зміни та доповнення щодо адміністративно-правового захисту ветеранів війни є необхідними на сьогодні?

Погосян Р.Е.: Дякую за запитання. Аналіз системи нормативно правових актів, якими урегульовано адміністративно-правовий захист ветеранів війни свідчить про необхідність таких змін та доповнень:

- доповнити закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей» ст. «Право на захист військовослужбовців на випадок безробіття з незалежних від них обставин»;
- соціальний захист сімей зниклих безвісти осіб, які брали участь у бойових діях, прописати в законі України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти»;
- в законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» законодавець використовує поняття «пропавший безвісти», що є помилкою перекладу та русизмом, саме тому пропонуємо замінити термін «пропавший безвісти» на «зниклий безвісти»;
- необхідно внести зміни до закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» такого змісту: «Індексація пенсій військовослужбовців та членів сімей

загиблих проводиться в порядку загальної індексації». В умовах російської агресії збільшується кількість інвалідів війни, які потребують тривалого лікування, що вимагає збільшення розміру одноразової виплати військовим, що отримали інвалідність під час служби.

Запитання Луценко-Миськів Л.І.: Що ви розумієте під засобами адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни?

Чорний С.В.: Дякую за запитання. Засоби адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни – це інструменти впливу, що застосовуються публічною адміністрацією з метою адаптації та психологічної реабілітації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації, житлом, надання освітніх послуг, дотримання трудових прав, соціальної та професійної адаптації, пільг у сплаті певних видів послуг, пенсійного забезпечення ветеранів війни та їхніх сімей. Зазначені засоби застосовуються з метою захисту певної категорії осіб – ветеранів війни для досягнення максимальної ефективної реалізації гарантій, встановлених державою. Вони застосовуються для конкретної групи суб'єктів, які вступають в суспільні відносини з державою, забезпечують виконання встановлених зобов'язань для захисту інтересів ветеранів війни та членів їхніх сімей. Застосування цих засобів має породжувати певні наслідки для даної категорії суб'єктів та членів їхніх сімей. Вони забезпечуються примусовою силою держави, оскільки передбачені нормами права.

Запитання Ріпенка А.І.: Розкрийте коротко зміст пропонованого вами нового закону України «Про статус ветеранів війни».

Чорний С.В.: Дякую за запитання. У пропонованому нами законі України «Про статус ветеранів війни» необхідно передбачити: нарахування пенсій та одноразових допомог відбувається відповідно до участі в боях за Батьківщину; збільшення максимального розміру пенсії за вислугу років до 90 % за умови збільшення граничної межі вислуги років до 30 років; збільшення одноразових виплат особам з інвалідністю внаслідок війни з особливим урахуванням специфіки поранення, що потребує протезування; посилення соціального захисту членів сімей загиблих та осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; запровадження пільгових накопичувальних пенсійних програм для військових; покращення забезпечення, збільшення фінансування, стимулювання медичного персоналу госпіталів ветеранів війни; врегулювання питання відпусток військовослужбовців в умовах особливого періоду.

У подальшому обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь присутні члени спільного засідання.

Науковий керівник – Гаруст Юрій Віталійович – доктор юридичних наук, професор, заступник президента з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права зазначив, що підготовлена Погосьяном Робертом Едуардовичем на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» дисертація, яка подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є результатом науково-

теоретичної та практичної діяльності здобувача. Під час роботи над дисертацією Роберт Едуардович проявив себе як наполегливий дослідник, який вміло використовує методи наукового-пізнання, поєднує теоретичні пошуки з практичними навичками.

Дисертація виконана самостійно та є комплексним дослідженням питань адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни. Під час дослідження Погосян Р.Е. продемонстрував глибокий рівень володіння предметом дослідження. У межах роботи над дисертацією здобувачем підготовлено одноосібно дев'ять наукових публікацій: чотири статті в журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, а також п'ять тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та форумах.

Складений дисертантом план дослідження дозволив охопити всі ключові питання теми дослідження і досить повно та змістовно висвітлити їх. Цьому сприяло загалом правильне визначення ним мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, застосування необхідного наукового інструментарію.

Наукове дослідження Роберта Едуардовича будується на системному підході до предмета дослідження, характеризується належним рівнем наукових узагальнень, що надало можливість розкрити тему у повному обсязі, запропонувати новий та удосконалити понятійний апарат, сформулювати відповідні науково-практичні рекомендації. Звертає на себе увагу також намагання дисертанта працювати на різних рівнях наукового дослідження – від фундаментального до науково-прикладного.

Індивідуальний план наукової роботи та навчальний план виконано Погосяном Р.Е. у повному обсязі.

Наведене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» є завершеною науковою працею, у якій її автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку науки адміністративного права.

Дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Погосян Р.Е. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Далі надано слово *рецензентам роботи*.

Ріпенко Артем Ігорович – доктор юридичних наук, завідувач відділу актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики Науково-дослідного інституту публічного права, як *рецензент роботи* відзначив, що актуальність дисертаційної роботи Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» не викликає сумнівів.

Зміст дисертації, який містить три розділи та дев'ять підрозділів, свідчить про продуманий підхід дисертанта до розкриття теми дослідження, висвітлює логічний ланцюг дослідження теоретичних і загальних питань адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни, а також удосконалення норм адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни. Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження. У дисертації чітко сформульовані мета та завдання дослідження, їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми.

Належний рівень вірогідності наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу узагальнених теоретичних матеріалів та відповідних наукових методів. Новизна підходів до вирішення ряду проблем, аргументованість в основних висновках відрізняють дослідження дисертанта.

При написанні роботи здобувач робив посилання на свої публікації у фахових виданнях та на матеріали апробації дослідження, опрацював сучасні праці вчених різних наукових сфер, галузей правової науки з питань предмету дослідження, зокрема теорії держави і права, адміністративного, конституційного права, фінансового права, права соціального забезпечення, інших правових наук.

Емпіричну базу дослідження склали опитування 308 ветеранів війни, з них 96 інвалідів, 105 ветеранів військової служби; 47 державних службовців, на яких покладено функції захисту ветеранів війни за законом України «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту». Нормативно-правову основу дослідження склали Конституція України, чинні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, а також міжнародні нормативно-правові акти, які ратифікувала Україна.

Подана на розгляд дисертація Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» є завершеним науковим дисертаційним дослідженням, самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують теоретичні і практичні проблеми адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни.

Зміст та результати дисертації відповідають спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, її оформлення відповідає Вимогам до оформлення дисертації, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, загалом дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою

Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», а Погосян Роберт Едуардович а з урахуванням результатів публічного захисту заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»).

Курило Інна Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права, як *рецензент роботи* відзначила, що при оформленні дисертаційного дослідження автором дотримані вимоги щодо структури роботи, формування списку використаних джерел. Уважне ознайомлення зі змістом дисертації, методологічною базою дослідження, його висновками, дозволяє стверджувати, що автор наукового дослідження Погосян Р.Е. з поставленим завданням успішно впорався.

Здобувач виконав усі поставлені завдання дослідження, запропонував низку теоретично обґрунтованих положень, а також пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни.

Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачем методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формулювати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до вимог МОН України. Дисертант має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез доповідей на конференціях.

На позитивну оцінку заслуговують обґрунтування змін та доповнень до нормативно-правових актів, якими врегульовано адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни, а саме: Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» тощо.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Короєд Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, в.о. президента Науково-дослідного інституту публічного права зазначив, що дисертація Погосяна Р.Е. має важливе значення для вдосконалення адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни, оскільки в роботі на основі аналізу чинного законодавства України, практики його реалізації та узагальнення основних положень наукових праць досліджено ефективність адміністративно-правового захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, а також запропоновано шляхи вирішення проблем захисту даної категорії осіб.

Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження. У дисертації чітко сформульовані мета та завдання дослідження, їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт та предмет дослідження визначені у відповідності до встановлених вимог та дозволяють розв'язати важливу науково-прикладне завдання у межах обраної спеціальності.

Аналіз результатів проведеного дисертаційного дослідження дає змогу стверджувати, що на захист винесено результати наукового пошуку, що мають концептуально новий підхід до питань, які були визначені в роботі і така робота може бути рекомендована спеціалізованій вченій раді до захисту.

Загалом, результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» заслуговує на рекомендацію до захисту.

Боровик Андрій Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права, звертаючи увагу на достатню розробленість аналізованої проблематики, зазначив, що обрана здобувачем тема дисертаційного дослідження, безсумнівно, є актуальною. У цьому зв'язку слід вказати, що проведене здобувачем дослідження вирізняється достатнім ступенем новизни. Положення та висновки дисертації є новими, науково обґрунтованими та достовірними.

Зміст дисертації відповідає меті і завданням дослідження, розроблені дисертантом положення, висновки й рекомендації підкріплені критичним аналізом наукової літератури, правових джерел, зарубіжної практики.

Заслужують на увагу висновки та аргументація автора щодо необхідності реформування структури Міністерства у справах ветеранів війни, а саме: зменшення кількості заступників Міністра до трьох; об'єднання патронатної служби Міністра та фінансового управління, реорганізації їх у відділи та об'єднання з управлінням документообігу та звернень громадян, дати назву Управління економічного забезпечення та документообігу; об'єднання департаменту громадянської ідентичності та ветеранського розвитку з директором стратегічного планування та європейської інтеграції, зменшення штатної кількості державних службовців в регіональних відділеннях.

Дисертація виконана на високому науковому та професійному рівні, за своїм оформленням відповідає вимогам МОН України.

Аналіз правового дослідження дає підстави для висновку про те, що дисертація Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» є самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає вимогам МОН України та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», а Погосян Роберт Едуардович з урахуванням результатів публічного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»).

Погосян Р.Е. висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприяли вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції подальших науково-дослідних планів.

Присутні на засіданні одноголосно запропонували визнати дисертацію Погосяна Р.Е. завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють вирішенню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток науки адміністративного права, і яка може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді. Запропоновано схвалити такий висновок:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що Конституція України (ст. 17) зобов'язує державу соціально підтримувати ветеранів війни та членів їхніх сімей. Відповідно до чинного законодавства ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав і претендують на державну допомогу. Також статус ветеранів війни можуть отримати цивільні особи, які в Законі України «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту» мають відповідні ордени, медалі, звання. Серед ветеранів виокремлюються такі спеціальні суб'єкти, як ветерани військової служби, що понад 25 років перебували на військовій службі, незалежно від того, чи брали вони участь у бойових діях.

Сьогодні в умовах повномасштабної війни між Російською Федерацією та Україною проблема захисту ветеранів війни набуває велетенських масштабів, бо кількість осіб цієї категорії неухильно зростає. Так, до 24 лютого 2022 р. Міністерство у справах ветеранів України нараховувало близько 1,2 мільйона осіб, які мали статус ветеранів війни або членів їхніх сімей, серед них близько 500 тис. осіб були безпосередньо учасниками Антитерористичної

операції та Операції об'єднаних сил. Очікується, що після війни, яка наразі триває, кількість громадян, які потребуватимуть підтримки зазначеного Міністерства, збільшиться в чотири рази – з 1,2 млн до 5 млн осіб . Саме тому нагальним питанням, яке потребує вирішення, є удосконалення нормативно-правової бази, якою урегульовується адміністративно-правовий статус ветеранів війни та членів їхніх сімей, оскільки центральний закон України «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту», ухвалений у 1993 році, є застарілим, а зміни, які до нього вносились, мають поверхневий характер і не вирішують проблем ветеранів війни по факту. Наприклад, пільги, передбачені для даної категорії осіб, за цим законом не виконуються або мають архаїчний характер і є не актуальними.

Отже, сучасною потребою є негайне розроблення та прийняття закону, який би регулював процеси соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей на державному і місцевому рівнях, передбачав надання соціальних послуг, психологічної підтримки різних видів та обсягів, визначав порядок та особливості забезпечення фізкультурно-спортивної реабілітації, надання медичного обслуговування, гарантував соціальну захищеність у випадку безробіття, заходи розвитку підприємницьких ініціатив тощо.

Окрім зазначеного, адміністративно-правовий захист ветеранів війни та членів їхніх сімей потребує удосконалення роботи публічних органів адміністрування, діяльність яких спрямована на вирішення проблем, з якими стикається ця категорія осіб; розроблення ефективної системи засобів, що сприяють забезпеченню гарантій, визначених державою, та наближенню до міжнародних стандартів, зокрема країн-членів НАТО.

Саме тому дослідження цього інституту є нагальним та потребує детального наукового аналізу, вироблення пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази, якою урегульовано соціальний захист ветеранів війни та системи публічної адміністрації, котра здійснює соціальне забезпечення даної категорії осіб, запровадження ефективних організаційно-правових засобів щодо адміністративно-правового захисту ветеранської спільноти, рекомендацій для створення державної стратегії в досліджуваній сфері.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувач заслуговує присудження наукового ступеня полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України, практики його реалізації та узагальнення основних положень наукових праць дослідити ефективність адміністративно-правового захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, а також запропонувати шляхи вирішення проблем захисту даної категорії осіб.

На основі проведеного дослідження сформовано ряд нових наукових положень і висновків, які розв'язують важливу наукову проблему; **найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувач особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:**

– вперше аргументовано, що механізм адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни – це система правових, організаційних та інших засобів, спрямованих на захист прав ветеранів війни на рівні публічних органів управління. Основна мета механізму – забезпечення відновлення порушених прав ветеранів війни та їх охорона. Вона досягається за допомогою спеціальних правових норм, організаційних заходів, механізмів контролю за дотриманням прав ветеранів та відповідальності за порушення цих прав;

– вперше виокремлено етапи історичного становлення та розвитку інституту прав ветеранів війни, а також особливості зазначених етапів: перший період – «Князівства» – почався в IX ст. та закінчився в XIV ст.; другий – «Феодальний» – тривав з XIV ст. до XVIII ст.; третій період – «Імперський» – з XVIII ст. до початку XX ст.; четвертий період отримав назву «Радянської доби», він тривав з початку XX ст. і закінчився у 90-х рр. XX ст.; сучасний період можна умовно назвати «Вільна країна», він бере початок у 90-х рр. XX ст. та наразі триває.

– вперше доведена доцільність реформування структури Міністерства у справах ветеранів війни, запропоновано об'єднати: патронатну службу Міністра та фінансове управління, реорганізувати у відділи та об'єднати з управлінням документообігу та звернень громадян – дати назву Управління економічного забезпечення та документообігу; департамент громадянської ідентичності та ветеранського розвитку об'єднати з директором стратегічного планування та європейської інтеграції – назвати директорат європейської та ветеранського розвитку; юридичний департамент реорганізувати в управління, а також зменшити штатну кількість державних службовців у регіональних відділеннях та скоротити кількості заступників Міністра до трьох;

– вперше вмотивовано необхідність прийняття нового закону України «Про статус ветеранів війни», запропоновано основні напрямки регулювання суспільних відносин щодо адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни;

– вперше обґрунтовано зміни та доповнення до нормативно-правових актів, якими врегульовано адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни, а саме: Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» тощо;

– удосконалено дефініції понять: «правове регулювання адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни», «публічна адміністрація як суб'єкт адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни», «ветеран військової служби», «засоби адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни», «юридична відповідальність за порушення норм, якими урегульовано права ветеранів війни»;

– удосконалено пропозиції щодо доповнення переліку осіб, які підпадають під статус ветеран війни;

– дістав подальшого розвитку перелік ознак, що характеризують поняття «права людини», обґрунтовано, що права ветеранів війни є частиною загального поняття прав людини і громадянина, але вони мають свої особливості, які відображають унікальні потреби і захист ветеранів війни;

– дістали подальшого розвитку ознаки поняття «ветеран війни»;

– дістала подальшого розвитку аргументація щодо того, що при застосуванні конструкції «права ветеранів війни» доречніше використовувати конструкцію «охорона прав ветеранів війни», яка за необхідності передбачає також активний захист;

– дістали подальшого розвитку пропозиції, про те, що до категорії ветеранів війни (учасник війни) потрібно відносити також осіб, які були евакуйовані з місць бойових дій або тих, хто знаходився у полоні на території інших держав.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертаційному дослідженні висновки й пропозиції використовуються у: *науково-дослідній діяльності* – для подальшого наукового дослідження проблем адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); *практичній діяльності* – під час внесення відповідних змін та доповнень до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», а також до інших нормативно-правових актів, якими урегульовано адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни (акт впровадження Головного управління Пенсійного фонду України в Київській області; *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:

– комплексним застосуванням раціональної сукупності дослідницьких методів пізнання соціальних процесів і явищ у сферах дії держави та права для аналізу і характеристики нормативно-правових актів і наукових праць, присвячених теоретичним, нормативним і практичним аспектам адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни.;

– застосуванням методологічних принципів об'єктивності і неупередженості аналізу та критичного осмислення досліджуваного матеріалу;

– аргументованою науковою полемікою з іншими вченими в тексті дисертації;

– використанням положень чинного законодавства України, а також офіційних аналітичних і статистичних матеріалів, довідкових видань та юридичної публіцистики;

– послідовністю та логікою викладення здобувачем матеріалу, його аргументованістю;

– відповідністю висновків роботи і отриманих результатів поставленим завданням та доведенням сформульованих пропозицій до рівня їх можливого використання у практиці;

– рівнем репрезентативності емпіричного матеріалу.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана Погосяном Робертом Едуардовичем самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача або відповідної наукової полеміки.

Апробація матеріалів дисертації. Теоретичні й практичні результати дослідження, висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та форумах: «Україна і світ: правові питання регіональної та глобальної безпеки» (Київ, 18 травня 2022 р.), «Актуальні проблеми національного законодавства» (Кропивницький, 20 квітня 2023 р.), «VI Міжнародний молодіжний науковий юридичний форум» (Київ, 18 травня 2023 р.), «Глобальні тенденції та проблеми розвитку вищої освіти» (Київ, 1 грудня 2023 р.), «Права та свободи людини в умовах особливого періоду» (Київ, 5 червня 2023 р.).

Публікації. Основні положення дисертації знайшли своє відображення у дев'яти наукових публікаціях: чотирьох статтях в журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, а також п'яти тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та форумах.

Наукові праці Погосяна Р.Е. опубліковані за результатами дисертаційного дослідження, відповідають вимогам п.п. 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Всі представлені наукові публікації здобувача зараховуються за темою дисертації, а саме:

1. Погосян Р.Е. Поняття та особливості захисту прав ветеранів війни. Актуальні проблеми правознавства. 2023. № 1. С. 109–113. DOI:10.35774/app2023.01.109

2. Погосян Р. Е. Генезис становлення та розвитку захисту прав ветеранів війни. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2023. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-01-20>

3. Погосян Р.Е. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни. Наукові записки. Серія: Право.

2023. Вип. 14. С. 152–156. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2023-14-152-156>

4. Погосян Р. Е. Правова природа проблеми правового захисту прав ветеранів війни. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 1. С. 99–103. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2023.19>

5. Погосян Р.Е. Поняття юридичної відповідальності за порушення норм, якими урегульовано права ветеранів війни. Україна і світ: правові питання регіональної та глобальної безпеки: матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18 трав. 2022 р.). К.: Видавничий центр «Кафедра», 2022. С. 206–208.

6. Погосян Р.Е. Законодавче визначення та розмежування понять «учасник бойових дій» та «учасник війни». Актуальні проблеми національного законодавства: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Кропивницький, 20 квіт. 2023 р.). Ч. 1. Кропивницький, 2023. С.100-103.

7. Погосян Р.Е. Терміносистема правового захисту ветеранів війни: матеріали VI Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. (Київ, 18 трав. 2023 р.). 2023. К.: Національний авіаційний університет. URL:

<https://conference.nau.edu.ua/index.php/TL/forum/schedConf/presentations>

8. Погосян Р.Е. Компетенція окремих центральних органів виконавчої влади щодо правового захисту ветеранів війни. Глобальні тенденції та проблеми розвитку вищої освіти: матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 1 груд. 2023 р.) Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2023. С. 172–174.

9. Погосян Р.Е. Поняття правового регулювання адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни. Права та свободи людини в умовах особливого періоду: матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 5 черв. 2023 р.). Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2023. С. 75–78.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

Дисертація є цілісною, завершеною, кваліфікованою працею, в якій містяться висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні і практичні

результати та наукові положення, що характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом її основного змісту. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу. Обсяг дисертації та анотації, а також зміст роботи відповідають встановленим вимогам.

Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 «Право».

За результатами публічної презентації наукових результатів дисертації Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» та її обговорення на спільному засіданні відділів актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики, науково-правових експертиз та законопроектних робіт, проблем публічного права, організаційного забезпечення наукових проектів і міжнародної діяльності:

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Погосяна Роберта Едуардовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

3. Рекомендувати дисертацію Погосяна Роберта Едуардовича на тему «Адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 11, проти – 0, таких, що утримались – 0; здобувач Погосян Р.Е. – не голосував.

**Головуючий на засіданні –
доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу
Науково-дослідного інституту
публічного права**

С.С. Овчарук